

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României**NIȚESCU, OLIVIA ELENA****Oameni, locuri și tradiții** / Olivia Elena Nițescu, Mircea Lac. -

Deva : Emia, 2010

Bibliogr.

ISBN 978-973-753-180-3

I. Lac, Mircea

39(498.4)

Referent științific: Dr. Rusalin Ișfănoni**Fotografii:** din arhiva personală a autorilor**Foto copertă:** „Tulnicăresele din Blăjeni”**Culegere computerizată:** Prof. Elena Indrei, Sergiu Lucian Nițescu**Traducerile rezumatelor în limbile:***Engleză* - Prof. Mirela Balabuc, Prof. Cornelia Golda, Prof. Natalia Pănescu*Franceză* – Arina Neagu*Germană* – Prof. Monika Matei**Corectura:** Prof. Nicoleta Nicula, Prof. Gloria Nițu, Prof. Daniela Teodoru**Copertă și tehnoredactare:** Editura Emia

Lucrarea a fost tipărită, prin sprijinul financiar al domnului deputat Dr. Gheorghe Firczak, președinte al Societății de Istorie și Retrologie Agrară din România, filiala Hunedoara

Copyright ©2010 by EMIA

Copyright ©2010 by Olivia – Elena Nițescu; Mircea Lac

EDITURA EMIA, **cod de acreditare CNCSIS: 331**

Str. Mareșal Averescu, bl. 20, cod 330011

Deva, Hunedoara, România

telefon: +40 254 230 246

email: office@emia.rowww.emia.ro

OLIVIA ELENA NIȚESCU

MIRCEA LAC

**OAMENI,
LOCURI ȘI TRADIȚII**Editura **E^{MIA}**

CUPRINS

CUPRINS.....	5
MULȚUMIRI.....	7
ÎN LOC DE PREFATĂ	9
1. Sân Văsâiu în satul Feregi	11
1.1. Mărturii ale locuitorilor din satul Feregi despre Sân Văsâi.....	25
1.2. Particularități lingvistice locale din satul Feregi	33
2. Tulnicăritul în satul Criș din Țara Moșilor.....	35
2.1. Mărturii ale locuitorilor din comuna Blăjeni despre tulnic și tulnicărit	42
2.2. Particularități lingvistice locale din comuna Blăjeni....	45
3. Popilnicul în satul Boșorod	47
3.1. Mărturii ale locuitorilor din satul Boșorod despre obiceiul „Popilnic”	57
3.2. Particularități lingvistice locale din comuna Boșorod..	63
4. Nedeia la Bătrâna și Poiana Răchișelii din Ținutul Pădurenilor	65
5. Cultura grâului reflectată în obiceiuri tradiționale din zone etnografice ale Hunedoarei.....	79
6. Rituri de trecere identificate în Ținutul Pădurenilor	99
7. Hrana - cult al trecutului	117
7.1. Mărturii ale locuitorilor din Roșcani	134
7.2. Mărturii ale locuitorilor din Feregi.....	136
7.3. Mărturii ale locuitorilor din Săliște (Țara Moșilor)....	139
8. Rezumate în limbile: engleză, franceză și germană.....	146
8.1. San Vasaiu (Abstract).....	146
8.2. Saint Basil (Résumé).....	148

8.3. Sân Văsăiu (Der heilige Vasile).....	151
8.4. Playing the Alp-horn in the Village and Apuseni Montains (Abstract)	155
8.5. Le buccin (Résumé).....	157
8.6. Das Alphornblasen im Dorfe Criș- im Westgebirge (Apuseni) (Zusammenfassung)	158
8.7. Popilnicul (Abstract).....	161
8.8. La rondelle (Résumé)	163
8.9. Popilnicul (Zusammenfassung)	166
8.10. Nedeia at Batrana and Poiana Rachitele(Abstract) ..	169
8.11. Nedeia à Batrana et à Poiana Rachitelii dans le Pays des Padureni (Resume).....	171
8.12. Das Volksfest „Nedeia“ in Bătrâna und Poiana Răchițelii (Zusammenfassung).....	174
Bibliografie:	178

MULȚUMIRI

Suntem recunoscători tuturor acelor care ne-au încurajat, ne-au dat o mână de ajutor, ne-au apreciat munca, au crezut în ceea ce facem și mai ales ne-au ascultat întâmplările și evenimentele de pe teren găsim că sunt interesante și încurajându-ne să le publicăm. Datorită lor ne considerăm niște privilegiați deoarece am avut parte de un câștig imens: prietenia a sute de oameni din toate satele cercetate, a iubitorilor de folclor și mai ales a tinerilor care au mare nevoie de identitate, de înțelegerea trecutului și prezentului, de cunoașterea rădăcinilor.

Printre toți aceia cărora le datorăm această carte s-au aflat unii care ne-au fost alături în momente delicate, ei nu ne-au lăsat să renunțăm și ne-au întărit credința că ceea ce facem e atât de necesar sufletului încât niciun efort nu va fi zadarnic. Într-o înșiruire care nu poate fi exhaustivă îi amintim pe :

* Ansamblul folcloric „Poienița” și „Tinerii purtători de tradiții” care ne-au dăruit din entuziasmul lor;

* Gabriela Andrași, Patricia Blaj, Ana Maria Filip, Andreea Gheocel, Adina Gruescu, Anamaria Grama, Alexandra Maria Guță, Ana Ilieș, Anca Mihalache, Claudia Muntean, Gabriela Necșulescu, Oana Liana PISOIU, Ana Maria Rusu, Tomina Fabiola Sălăjan, Alexandra Viorela Șerban, Alexandra Iulia Toma laureate ale Concursului Național „Cultură și Civilizație în România” și participante la cercetările din teren;

* locuitorii satelor cercetate pentru noblețea lor sufletească, pentru generozitatea cu care ne-au primit în casele lor , pentru

analizează o întreagă gamă de practici, gesturi și rituri ce însoțesc etapele esențiale ale vieții: nașterea, nunta și moartea, cu datinile care se înfăptuiau la naștere, de ocrotire a copilului, cu fastul ceremonial al nunții ce impunea conotații legate de fertilitate, fecunditate și perenitate, cu practicile funerare privite ca fenomen de transformare biologică și transpunere cosmică, scoțându-se în evidență rânduiala bine statornicită a acestora într-o ordine firească a lucrurilor. Este subliniat setul de reguli al acestei ordini, menit să statornicească raporturile omului cu natura însăși și cu valorile sacre, deopotrivă benefice sau malefice, reprezentate, în lucrare, ca prezențe plurivalente, concepute ca etalon și respectate ca atare. În această paradigmă se înscriu și *caii lui Sântoader* sau *lupul* din obiceiul *Popilnicul*, *ursitoarele* din Pădureni, sau *hăle rele* îmbunate ori păcălitate ritualic, toate fiind nu numai o prezență complexă în credințele populare încă existente și reprezentante de mare prestigiu al unui strat cultural străvechi, cu bogate semnificații mitologice și simbolice legate de geneza, destinul și ocupațiile poporului român.

Lucrarea pe care o prefațez este o adevărată comoară care evidențiază creația populară ca preludiv al științificului pe baza rigorilor științifice. Olivia Nițescu și Mircea Lac sunt dedicați în totalitate acestui demers care este pentru ei un mod de existență și de exprimare, este ontos-ul și gnosis-ul lor de iubitori ai tradițiilor populare ancestrale. Valorile aduse în prim plan sunt acele valori care marchează existența românilor ca popor cu valori etnice perene manifestate ca o comoară de a cărei existență se știe dar care trebuie evidențiată. Demersul lor tocmai în acest fel este de prețuit și merită întreaga apreciere a lectorilor. Istoria și retrologia agrară tocmai astfel de teme propune pentru cercetare. Olivia Nițescu și Mircea Lac ilustrează în mod strălucit acest deziderat.

Dr. Gheorghe Firczak

Președintele Societății de Istorie și Retrologie Agrară - filiala Hunedoara

1. Sân Văsâiu în satul Feregi

Între satele din Ținutul Pădurenilor, un loc aparte îl ocupă satul Feregi, comuna Cerbăl, situat pe culmea dintre Valea Zlaștiului și Râul Dobra la o altitudine de 842 m. Accesul spre această localitate se face pornind din Deva, prin Vețel și apoi urcând spre Muncelu Mic și Poienița Tomii sau din Hunedoara, pe lângă Castelul Huniazilor, urmând Valea Zlaștiului, circa 30 km până la Valea Boronesei, de unde se urcă dealul, pe un drum ce poate fi străbătut doar cu pasul sau cu un autoturism de teren. O a treia variantă pornește din Dobra prin Mihăiești și Roșcani, și apoi, urmând cursul râului Dobra, aproximativ 25 km, după care se urcă pe un drum de țară până în sat.

Comuna Cerbăl se compune din opt localități: Merișorul de Munte, Poienița Tomii, Feregi, Poiana Răchițelii, Cerbăl, Ulm, Arăneș și Socet.

Toponimia satului provine de la apelativul „feregă”, varianta regională a substantivului ferigă, fiind atestat documentar la 1842 (Coriolan Suciu).

Ca și în cazul celorlalte sate din ținut, locuitorii satului Feregi au practicat agricultura ca pe o veche îndeletnicire, dar într-o formă de organizare cu totul aparte, determinată de sărăcia solului și de necesitatea de a crește animale pe pășuni puține și sărace. Interferența între cele două ocupații principale - agricultura și creșterea animalelor - a fost și este mai pregnantă în acest ținut decât oriunde în țară. Agricultura se face, de secole, în terase așezate de-a curmezișul dealurilor pentru a preveni eroziunea solului în urma ploilor torențiale, ținutul fiind cunoscut pentru agricultura rotativă moștenită încă

din vremea obștilor sătești, ce presupune alternarea culturilor cu pășunatul animalelor. Se poate observa și astăzi hotarul satului despărțit în două de garduri ce se întind pe zeci de kilometri, cu rol de a proteja culturile așezate de o parte a hotarului, denumită „țarină”, pe când cealaltă parte e pășunată de vaci, oi, cai, aceasta fiind numită „izlaz”. La interval de doi ani se schimbă destinația agricolă, terenurile cultivate devenind pășuni, iar cele ce au fost pășunate devin cultivate.

Practicarea agriculturii în sistem rotativ, ca și creșterea animalelor în turme ale întregii comunități sătești, au determinat instituirea unor reguli specifice, statornicite prin obiceiuri și cutume populare, respectate prin forța de constrângere a obștii, cutume care adesea sunt contrare reglementărilor în vigoare. De aceste cutume sunt legate instituții populare ca „jitariul” satului (sătean care supraveghează respectarea regulilor de pășunat și protejarea culturilor de animale domestice) sau obiceiuri aparte: „biceiu” (judecarea cazurilor de despăgubire a sătenilor ale căror culturi au fost distruse de animalele domestice, stabilirea pagubelor și despăgubirilor), măsuratul oilor.

După al Doilea Război Mondial, vechilor îndeletniciri li s-au adăugat altele noi, legate de dezvoltarea mineritului și a exploatărilor forestiere, care au sprijinit creșterea nivelului de viață al locuitorilor și schimbarea înfățișării gospodăriilor tradiționale. În prezent, încetarea mineritului a generat o mișcare demografică defavorabilă ce a condus la scăderea drastică a populației, desființarea școlilor, refugiul locuitorilor în zonele urbane și abandonarea locuințelor tradiționale, a îndeletnicirilor și a multor obiceiuri.

Între munca asiduă a zilelor de vară și poveștile spuse iarna la gura sobei, oamenii de aici găsesc momente de nespusă bucurie sau amarnică tristețe în evenimentele atât de importante pentru ei: naștere, căsătorie, botez, moarte, sărbători religioase, începutul sau sfârșitul muncilor agricole.

Aici am găsit un obicei deosebit, ale cărui origini se pierd în negura timpului: **Sân Văsâiu**.

Obiceiul se practica în noaptea dintre ani, momentul fiind încărcat de magie și simboluri. Răscrucea dintre ani nu semnifică doar o trecere dintr-un timp trecut (Anul Vechi), într-unul nou (Anul Nou), ci și lepădarea unor obiceiuri proaste din trecut și hotărârea de a nu le mai repeta pe parcursul anilor ce vor urma. După cum se știe, Anul Nou este celebrat cu mare fast, fiecare popor având propriile obiceiuri și ritualuri.

În mitologia românească, având putere de exorcizare, **Sân Văsâiu**, este venerat ca păzitor al oamenilor împotriva duhurilor rele, iar în noaptea de Anul Nou, care îi este consacrată, sub ocrotirea sa toate animalele grăiesc cu grai uman. Dar, totodată, **Sân Văsâiu** este și patronul viticulturii și al vinului, fiind el însuși bețiv și afemeiat, însă cumsecade și bonom (idealul rural al bețivului), de aceea, conform unor superstiții, în noaptea de Anul Nou se deschide cerul și toate apele se prefac în vin.

Moștenite din moși-strămoși, superstițiile și credințele fac parte din identitatea poporului nostru, iar o noapte magică, asemeni celei de Anul Nou, nu face altceva decât să amplifice practicarea unor ritualuri născute tocmai din astfel de superstiții și credințe străvechi.

Noaptea dintre ani este, așadar, momentul cel mai potrivit pentru practicarea unor obiceiuri cu iz de **prezicere a viitorului**. **Sân Văsâiu** reprezintă, de fapt, o suită de ritualuri pe aceeași temă: **soarta cuplului**. Cea mai mare parte a ritualurilor se axează pe determinarea sorocului fetelor și feciorilor, a norocului de care vor avea parte din acest punct de vedere și a destinului lor de cuplu. Paralel se derulează un ritual care caracterizează cuplurile căsătorite și care are un rol moralizator. Inițial, trebuie precizat faptul că pentru pădureanul din vechime acest obicei reprezenta unica modalitate de a petrece noaptea dintre ani. În absența unor aparate moderne

precum radioul sau televizorul, sătenii se adunau la un loc pentru că doar așa puteau povesti și petrece după pofta inimii și aveau prilejul de a asista la o serie de momente savuroase și pline de însemnătate pentru viața comunității.

Protagoniștii de rangul întâi sunt fetele de măritat și feciorii de însurat, cei de rangul doi sunt „regizorii” ritualurilor, respectiv femeile care pregătesc oalele, obiectele ce urmează să fie puse sub ele, aranjarea încăperii, primirea tinerilor, asigurarea asistenței pentru a nu se strecura greșeli și descântă. Cei de rangul trei sunt bărbații care au rol la strigături, cântat din fluier, joc, glume și animație. Copiii au rol decorativ, dar cu toate acestea asistă ochi și urechi la toate fazele, învățându-le pas cu pas.

Ritualul începe pe înserat. Fetele și femeile se anunță unele pe altele cum că în această noapte se vor desfășura o serie de practici cu totul deosebite: **strigatul peste sat, gătitul fetelor, pusul oalelor, mățocii, număratul parilor, furatul porților, jocul**. Un grup de fete se deplasează pe un deal și de acolo strigă către un alt grup de fete, aflate pe un alt deal, anunțându-le pe acestea de ritualul care va avea loc la o casă anume. În acest fel află întregul sat despre ce se va petrece. Odată „trâmbițat” locul în care se va ține obiceiul, pe ulițele satului oamenii încep să se adune pâlcuri-pâlcuri. Pe înserat, gătiți în straie de sărbătoare, oamenii se îndreaptă spre casa unde se va desfășura suita de ritualuri urmată de petrecere. La lăsarea întunerului, tot satul este strâns în fața casei și în curtea gazdei anunțate.

Fetele de măritat, cele mai nerăbdătoare să-și afle ursita, o anunță pe gazdă încă de la început că au venit la ea ca să le pună oalele. Ca un bun amfitrion, stăpâna casei nu-și lasă oaspeții să aștepte prea mult. Ea le îndeamnă pe fete și pe feciori să se retragă într-o încăpere separată, în timp ce oamenii maturi pregătesc în cel mai mare secret cele necesare pentru efectuarea ritualului. Dar o astfel de pregătire necesită timp.

Maturii se sfătuiesc între ei, își amintesc de vremurile când s-au supus și ei acelorași legi nescrise. Acum cei căsătoriți privesc totul ca pe un joc și tot în spirit ludic pregătesc și sorocul tinerilor. Însă pentru cei din urmă jocul are urmări serioase, astfel că sobrietatea cerută în cazul unor practici de acest fel nu poate fi subminată. Sub supravegherea strictă a bătrânilor din comunitate, oamenii aceștia reușesc un lucru extraordinar: să se joace serios. Bătrânele, cele mai indicate să efectueze un asemenea ritual, sunt cele care pun oalele. Practica este una sobră, pătrunsă de o suită de simboluri. Se pregătesc întâi obiectele care vor fi așezate sub oale: **inelul, pâinea, ghemul de ață, așchia de lemn, cărbunele, paharul, pieptănul, oglinda**. Fiecare lucru are semnificația sa: inelul simbolizează frumusețea fizică a corpului și a minții; ghemul – persoana gușată, defectul fizic vizibil, supărător; așchia – meșteșugul, hărnicia, realizarea prin propriile forțe; pâinea – îndestularea, toate cele necesare traiului cotidian; cărbunele – omul negricios, cu tenul închis; oglinda – omul fălos, iar pieptănul – omul colțos, care inspiră frică. La toate acestea se adaugă o oală sub care nu se pune nimic simbolizând omul sărac...

Odată alese obiectele de ritual, un bărbat scoate din sobă jar într-o oală de pământ, înmânează vasul unei femei bătrâne și presară peste jăraticul încins tămâni (tămâie).

Femeia ia un mănunchi de busuioc și cu ajutorul acestuia stârnește fumul din oală. Apoi descrie o mișcare circulară în jurul mesei pe care alte femei așează sub oale obiectele de ritual. În timpul acestor mișcări, celelalte femei descântă:

*„Buruiană rară
Rădăcin-amară
Te blăstamă iară
Să scoți rău-afară.
Că ț-oi da colac
Ca să-mi fii de leac*

*Și-ți dau busuioc
Să le porți năroc
Năroc la-nsurat
Și la măritat.
Și de Dragobete
Să aduci la fete*

CRĂIȘORI din flori
Hăi mai faini ficiori.
De nu te blăstăm
Ș-afară te lăsăm

We|kn|books Să ce uști pă veci
Să nu te mai legi
Numa-n piatră sacă
Să nu dai de apă”.

Acest segment de ritual este foarte important în economia obiceiului, purtând semnul simbolului atât în mișcarea femeilor cât și în versurile descântecului.

Cercul, întâlnit în mișcarea femeii în jurul mesei dar și în forma oalelor, a inelului, a mâțocilor, a călțului de cânepă și a jocului, semnifică repetabilitatea evenimentelor în viața comunității rurale. Ideea care se desprinde de aici este aceea că toți locuitorii satului vor trece prin aceleași momente: naștere, nuntă, moarte. Obiceiul de **Sân Văsâi**, fiind unul care are în atenția sa cuplul, face referire la nuntă, încadrându-se în seria de evenimente care o prevestesc, așadar face parte dintre cele cu veleități oraculare, caracteristică regăsită și în descântecul femeilor. Buruiana rară semnifică faptul că un ritual cu o componentă sobră, cum este pusul oalelor, poate fi înfăptuit doar cu ajutorul unor elemente vegetale, care nu se găsesc la tot pasul, ci trebuie căutate cu grijă. Rădăcina amară reprezintă simbolul răului pe care oamenii vor să-l elimine din existența lor, motiv pentru care blestemă buruiana. Însă țăranii conștientizează repede cât este de grav să adresezi naturii o imprecuație și își iau seama, promițând buruienii plată bună: colac, busuioc, în schimbul unor bunuri pe care le-ar putea dobândi. Buruiana poate fi astfel plantă medicinală („Ca să-mi fii de leac”) sau simbol al norocului în alcătuirea cuplului („Năroc la-nsurat / Și la măritat”). În descântec, oamenii mai fac referire și la anotimpul în care iubirea se manifestă cu precădere: *primăvara*. Prezența Dragobetelui, sârbătoarea dragostei la români, în textul incantației denotă preocuparea comunității locale pentru soarta cuplului („Să aduci la fete / Crăișor gin flori / Hăi mai faini ficiori”). După această disertație, însă, oamenii revin la blestemul inițial, amenințând

iarăși buruiana de această dată într-un mod și mai hotărât. Ea fiind rară, așa cum aflăm din primul vers, are în mod logic nevoie de protecția oamenilor. Dacă aceștia i-o refuză („Ș-afară te lăsăm”), va dispărea ca specie, se va usca, lipsită fiind de ocrotirea oamenilor care o vor abandona („În piatră sacă”), dar și de cea a apei, simbol al vieții și al rodniciei.

Odată încheiat acest moment oamenii maturi părăsesc nerul sobru și revin la ghidușia inițială. Ei invită pe rând fetele, apoi feciorii să ghicească cum le va fi viitorul partener de viață. Fiecare are dreptul la trei încercări și fiecare „extragere” este urmată de râsetele și glumele comunității. Astfel, când se descoperă inelul se zice:

„Mi-i bădița frumușel
Parcă-i tras printr-un inel”.
La ghem se zice:
„Are-o gușă cât o căpușă”.
La pahar se zice:
„Cine m-o făcut pă mine
I-o plăcut vinarsu’ bine”.
La pieptăn se zice:
„Ala are colțu mare

Îi om rău și țucă tare”.
La cărbune se zice:
„Negru-i badea ca un cărbune
Da’ cu el nu mi-i rușine”.
La oglindă se zice:
„Dragu-mi-i bădița băl
Cu puțină apă-l spăl”.

Atmosfera de amuzament specific acestui moment se menține și în cele care urmează. După ce-și ghicesc ursitul, respectiv ursita, tinerii se retrag într-o altă încăpere și își petrec noaptea dintre ani însoțiți fiind de veselia caracteristică în astfel de situații. Între timp maturii nu stau degeaba. Ei scot de prin poduri călți netorși din cânepă din care alcătuiesc cu îndemănare un fuior. Acesta este așezat în formă de cerc pe podea. Apoi, aceleași mâini pricepute pregătesc mâțocii. Aceștia sunt ghemulețe de călți care se așează perechi în interiorul cercului de fuior. Câte perechi de tineri participă la procesiune, atâtea perechi de mâțoci vor fi în interiorul cercului. Apoi tinerii sunt chemați în camera unde s-au pregătit mâțocii.

Cuplurile formate în sat până în momentul respectiv sunt cele care vor fi supuse acum unui ritual care le va determina soarta. Mâțocii, așezați câte doi, cum am precizat, primesc acum o identitate, fiecare grupare reprezentând un cuplu (Vasile cu Ioana, Petru cu Ana etc.). Ritualul are menirea de a stabili care din vechile perechi de îndrăgostiți se vor uni prin căsătorie și în ce ordine, în anul care vine. Un bărbat aprinde în patru locuri cercul de fuior, descriind astfel o cruce, fapt ce ne îndreptățește să afirmăm că, deși ritualul are un caracter mai degrabă laic, ideea de religiozitate nu este pe deplin exclusă. Mâțocii care se aprind de la flacăra de pe cerc semnifică faptul că acel cuplu pe care ei l-au reprezentat se va căsători. Astfel, comunitatea este avertizată că în anul care începe vor avea loc nunți la care va trebui să participe, fiind obligați să-și pregătească băciulul (săculețul) cu bani.

O importanță simbolică în cadrul acestui obicei o are focul. El semnifică pasiunea din inimile îndrăgostiților, tradusă atât de frumos de poporul nostru în expresii precum „Am un foc la inimă” sau „Îmi arde sufletul ca para focului”. Despre acest sentiment mistuitor se crede că are o atât de mare putere, încât poate influența destinul și astfel să facă mâțocii să se aprindă. De asemenea, mistuiți de focul dragostei, cei doi tineri se purifică și se apropie de copilărie prin puritatea și sinceritatea sentimentului care-i unește. Valențele iubirii nu sunt simple credințe de țărani, ci au devenit, de-a lungul anilor, subiect al unor mari creații. În literatura noastră, poeți precum Mihai Eminescu sau Lucian Blaga au ridicat iubirea la cel mai înalt rang, considerând-o, alături de cunoaștere, ca pe o posibilitate a omului de a-și depăși condiția limitată și chiar de a se armoniza cu Absolutul. Departate însă de astfel de filozofii, țăranul român utilizează focul în acest ritual în strânsă legătură cu manifestarea naturală a iubirii și cu norocul. După acest ritual, tinerii și bătrânii nu se mai separă, ci rămân și petrec împreună, mai ales că noaptea de **Sân Văsâi** nu s-a încheiat.

Un moment de o deosebită sensibilitate este acela în care se cântă „Nărocul fetelor”. După cum este și firesc un cântec pe tema „fortuna labilis” nu poate fi însoțit decât de o melodie doinită. Tristul și melodiosul cântec, precum și versurile pline de tâlc, aproape gnomice, induc participanților seriozitate:

„Cine are năroc are
Pune-n piatră și răsare.
Eu am pus și-n busuioc
Și n-o răsărit deloc

Că nărocul fetelor
Îi ca roada sălcilor
Cine-l are la născare
Ăla-l are până moare.”

Textul cântecului face referire la strădania pe care o depune fiecare om pentru a dobândi norocul. Nu întotdeauna răsplătită, această strădanie asiduă este totuși reluată mereu, fiecare încercând să dobândească acel „dram de noroc” atât de râvnit, pentru că, într-un fel sau altul, și acest lucru reprezintă o împlinire și o realizare. Concluzia la care ne conduce cântecul este aceea că, în ciuda predestinării, omul trebuie să lase o urmă a trecerii sale pe acest pământ, chiar dacă e vorba de o neîntreruptă căutare a unui ideal. Momentul de melancolie este însă depășit repede, pentru că noaptea magică a Anului Nou cere prin specificul ei voie bună. Glumele se iscă din nou din ce în ce mai multe pentru că, pe măsură ce trece timpul, se dezleagă și limbile sub influența paharelor de vinars cum numai la casa pădurenilor se găsesc. În jurul fluierașului jocul pornește încet-încet, dar nu cu o prea mare insistență, pentru că mai sunt câteva momente de parcurs. Fetele de măritat mai au de aflat o serie de caracteristici ale viitorului soț. Ele iau fiecare câte un fir de ață de diferite culori și însoțite de feciori se îndreaptă spre grădină. Aici ajung la un gard și la distanță de câțiva pași una de alta încep numărul parilor în ordine descrescătoare, de la cifra nouă (cifră magică pătrunsă în spiritualitatea românească pe linie slavă și prezentă în basmele noastre) și continuă până ajung la cifra unu. Parul cu cifra unu este legat cu firul de ață a cărei culoare o știe fiecare fată. Afară

fiind întineric, ritualul se încheie în acest fel, urmând ca a doua zi dimineața fetele se vor întoarce curioase în grădină pentru a-și recunoaște fiecare (după culoarea aței) parul. Urmează, cu voce tare, descrierea parului: înalt, scurt, strâmb, noduros, neted, putred, găurit etc., însușiri care vor corespunde viitorului soț. Acest obicei împreună cu pusul oalelor are ca menire identificarea unor trăsături ale ursitului, iar folosul acestor prevederi este foarte simplu: calitățile vor fi apreciate chiar dacă nu sunt evidente, în timp ce defectele vor trebui îndepărtate sau cel puțin corectate în viața de cuplu.

Dacă la legatul parilor, feciorii au avut mai degrabă un rol decorativ, ei doar însoțindu-le pe fete, atribuțiile lor se modifică la întoarcere. Acum se petrece un eveniment plin de haz, care are totuși conotații de prevestire. Cum cocinile pădurenilor sunt la marginea curții către drum, fiind așezate așa din considerente practice, drumul tinerilor trece pe lângă acestea. Ghidușia specifică lor îi face să-și adreseze îndemnuri de genul: „No, dă cu piciorul în cocină, să vezi te măriți anu' ăsta au ba!”. Joaca își urmează cursul firesc. Fetele lovesc în cocină, sperând ca porcul să guițe. Dacă porcul guiță o dată, fata se mărită în anul respectiv, dacă guiță de două ori fata se mărită peste doi ani, iar dacă nu guiță, nu se va mărita în curând sau va rămâne ...fată bătrână. Provocarea nu se adresează numai fetelor. Și feciorii fac același lucru, astfel că participanții asistă la lovituri puternice în ușa cocinii. Dacă porcii nu reacționează, loviturile se repetă cu strășnicie, deseori lăsându-se cu căzături în zăpadă sau în noroi, spre amuzamentul general.

După acest moment tinerii, se întorc în casă și continuă petrecerea cu joc, bucate bogate și multă voie bună deoarece ritualurile menite să determine soarta viitorului cuplu în comunitatea rurală s-au încheiat.

Însă tinerii nu sunt unicii locuitori ai satului și, deși în cadrul ritualurilor executate anterior maturii au avut un rol

important, nu ei au fost subiecții acestora. Așa că, în timp ce tinerii joacă și se distrează, oamenii maturi își îndreaptă atenția spre o serie de lucruri moralizatoare.

Lumea satului, deși idealizată de poeți și prezentată drept un model de respectare a legilor strămoșești și a bunei cuviințe, a cunoscut, de-a lungul vremii și încălcări morale.

Dintre acestea, adulterul este stigmatizat în noaptea de **Sân Văsâi**. Redat în formă simplă: „cutare sau cutare om din sat are drăguță la casa asta”, acesta este un păcat, atât în ochii bisericii cât și în cei ai comunității rurale. Totuși, oamenii nu ajung la conturarea unor conflicte de proporții din acest motiv, știind să aplaneze dezacordurile într-un mod care are, în același timp, un caracter amuzant și unul de îndreptare a unor astfel de metehne. Bărbații însurați, mai ales cei care se știu cu musca pe căciulă, pun la cale o farsă prin care și cei nebănuți de infidelitate în căsnicie să fie de râsul satului. Înspre orele trei noaptea, ei se adună câte doi-trei și se duc la casa „drăguței”, de acolo, pe furiș, iau poarta acesteia, asemeni unor hoți experimentați și se furișează cu ea la casa “bărbatului infidel” unde o sprijină pe poarta lui, apoi fură otavă din podul cu fân și presară cu ea tot drumul de la casa bărbatului la casa femeii. Desigur, cei care știu că ar putea fi supuși unei astfel de îndreptări priveghează toată noaptea pentru a se feri. Unii foarte vârstnici nu se feresc azi să povestească clipele groaznice prin care au trecut când s-au trezit în miez de noapte cu poarta drăguței pe poarta lor și cum, prin zăpada până la genunchi au cărat-o la locul ei și au strâns otava de pe drum pentru a nu lăsa urme... Însă, în ciuda atenției sporite, se întâmplă ca, de multe ori, ei să nu descopere poarta pentru a o duce repede înapoi, astfel greșeala lor este arătată întregului sat care va ști să ia măsuri împotriva celor doi prin satire, ironii, glume piperate sau apropouri stânjenitoare.

Această stigmatizare voită a defectelor existente în lumea rurală, infidelitatea în acest caz, are rol de a dezamorsa